

UNIwersytet w Białymstoku
WYDZIAŁ PRAWA
15-213 Białystok, ul. Mickiewicza I
tel. 85 732 70 62, fax 85 740 60 89
www.prawo.uwb.edu.pl

Białystok, 3.09.2019

Prof. nadzw. dr hab. Elżbieta Kuźelewska
Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Prawa

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pana mgr. Michała Koralewskiego

**pt. „Europejski Fundusz Społeczny w aktywizacji zawodowej osób
pozostających bez pracy w województwie lubelskim”,
Lublin 2019, ss. 447.**

Na podstawie Uchwały Rady Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 12 lipca 2019 r. przedstawię recenzję dysertacji doktorskiej Pana mgr. Michała Koralewskiego pt. „Europejski Fundusz Społeczny w aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy w województwie lubelskim”, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. nadzw. dr. hab. Małgorzaty Podolak. Promotorem pomocniczym rozprawy była dr Marta Michalczuk-Wlizło. Przedłożona rozprawa doktorska to obszerne opracowanie liczące 447 stron.

1. Ocena wyboru tematu pracy

W recenzowanej rozprawie doktorskiej podjęto istotny z punktu widzenia nie tylko teoretycznego, ale przede wszystkim praktycznego problem wpływu Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) na aktywizację zawodową osób

pozostających bez pracy w województwie lubelskim. Wybór tematu należy uznać za trafny i prawidłowo sformułowany. Wydatkowanie funduszy europejskich i analiza ich skuteczności pozwala na przygotowanie rozsądnych projektów założeń kolejnych perspektyw finansowych, uproszczenie procedur aplikacyjnych czy wprowadzenie niezbędnych zmian sposobu rozliczania kosztów zarządzania projektem. Doktorant umiejętnie połączył kwestię wydatkowania środków z Europejskiego Funduszu Spójności z województwem lubelskim. Lubelszczyzna cechuje się jednym z najniższych poziomów rozwoju gospodarczego w Unii Europejskiej. Umiejętne korzystanie ze środków EFS przyczynia się nie tylko do budowy nowych inwestycji, ale – na co słusznie zwraca uwagę Doktorant – pozwala na aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Wybór tematu rozprawy jest tym bardziej uzasadniony, że brakuje kompleksowych prac naukowych analizujących wykorzystanie funduszy europejskich, w tym EFS, w obszarze aktywizacji zawodowej i rozwoju zasobów ludzkich w województwie lubelskim. Powstałe prace w tym zakresie obejmują swymi badaniami inne województwa. Uzasadnienie wyboru tematu znajduje zatem pełne zrozumienie. Recenzowana rozprawa doktorska podejmuje udaną próbę wypełnienia luki w literaturze polskiej polegającej na kompleksowej analizie aktywizacji zawodowej w województwie lubelskim w stosunkowo długim czasokresie wykorzystywania środków EFS. Podjęcie tego zagadnienia było poniekąd zadaniem wręcz gwarantującym pewien stopień nowatorstwa tej rozprawy.

Recenzowana praca ma charakter politologiczny z umiejętnie wykorzystanymi pojęciami właściwymi również dla dyscypliny ekonomia i finanse.

2. Ocena metodologiczna rozprawy

Dysertacja skonstruowana jest poprawnie pod względem metodologicznym. Wyraźnie wyeksponowany jest cel pracy, jakim jest analiza skuteczności wydatkowania środków europejskich przeznaczonych na aktywizację zawodową w województwie lubelskim. Cel główny pracy jest uzupełniony przez cele dodatkowe: 1/ identyfikacja pojęć związanych z

polityką społeczną, polityką rynku pracy, bezrobociem i aktywizacją zawodową (s. 13); 2/ przedstawienie systemu aktywizacji zawodowej w Polsce oraz UE (s. 13); 3/ zbadanie uwarunkowań i specyfiki ekonomiczno-społecznej województwa lubelskiego w latach 2014-2018 (s. 13); 4/ analiza wydatkowania środków EFS w każdej z trzech perspektyw finansowych (2004-2006, 2007-2013, 2014-2020) (s. 14); 5/ analiza badań ankietowych przeprowadzonych na grupie 216 respondentów – uczestników projektów współfinansowanych z EFS (s. 14). Zarówno cel główny pracy, jak i dodatkowe, został zrealizowany. Niemniej doprecyzowania wymaga pewna kwestia. Otóż, jak pisze Doktorant, główny cel pracy sprowadzał się do badania skuteczności wydatkowania środków europejskich przeznaczonych na aktywizację zawodową w województwie lubelskim. Nie wskazuje przy tym, jak mierzy ową skuteczność. Naturalnym wydawałoby się, że miarą skuteczności powinna być liczba osób, które podjęły pracę po zakończeniu projektu. Tymczasem w pracy brakuje analizy rynku pracy pod tym kątem. Wyniki ankiet, które mają udowodnić realizację założonego celu pracy, zawierają jedynie deklarowane przez respondentów oczekiwania dotyczące zwiększenia swoich szans na rynku pracy (s. 372 i n.). W moim przekonaniu zabrakło kilka słów wyjaśnienia, na czym ma polegać skuteczność tego programu i jak ją Doktorant będzie mierzyć. Lektura rozprawy dostarcza pośredniej odpowiedzi na to i pozostawia lekki niedosyt.

Sformułowane przez Doktoranta cztery hipotezy badawcze oraz ich weryfikacja nie budzą zastrzeżeń. Doktorant udowodnił, że wsparcie finansowe z EFS jest właściwą formą interwencji w ramach polityki społecznej i jego skuteczność jest większa w porównaniu do innych metod aktywizacji zawodowej. Dowiódł, że wydatkowanie środków z EFS przyczynia się zarówno do spadku bezrobocia i podnoszenia kompetencji zawodowych, jak również spadku ubóstwa, poprawy stopy życiowej i nadrobienia zapóźnień cywilizacyjnych województwa lubelskiego. Potwierdził, że wdrażanie projektów EFS przynosi sukcesywnie większą skuteczność z uwagi na korzystanie z doświadczeń i dobrych praktyk zakończonych wcześniej programów. Czwarta hipoteza – w mojej ocenie – nie została w całości zweryfikowana. Doktorant założył, że udział w projektach skierowanych na aktywizację zawodową

znacząco podnosi kompetencje i pozycję na rynku pracy beneficjentów ostatecznych. Nie wyjaśnił, co rozumie poprzez określenie „podnosi pozycję na rynku pracy”. Czy chodzi tu o status tych osób, czy osobiste przeświadczenie uczestników projektu? Brakuje danych i wyjaśnień Autora.

Właściwie sformułowane zostały pytania badawcze (s. 14-15). Doktorant dobrał trafne metody badawcze wykorzystywane w badaniach politologicznych. Odpowiednio zastosował metody ilościowe, metodę instytucjonalno-prawną oraz historyczną. Dobór metod oraz uzasadnienie ich wyboru uznaję za prawidłowy. Na szczególne podkreślenie zasługuje przygotowanie i analiza 216 kwestionariuszy ankiet przeprowadzonych w latach 2015-2018 w ramach 98 kontroli projektów realizowanych w projekcie POWER.

Bazę źródłową rozprawy należy ocenić jako solidną, rzetelną, obejmującą nie tylko właściwie dobrane źródła, ale także zawierającą nazwiska uznanych badawczy w przedmiotowym obszarze. Wykorzystano odpowiednie akty prawne oraz bogate raporty z badań i sprawozdania. Nie mam najmniejszych zastrzeżeń w zakresie wykorzystanej bibliografii i aktów prawnych. Pozytywnie zwraca właściwy i logiczny podział źródeł oraz piśmiennictwa. Reasumując, baza źródłowa sporządzona została poprawnie, zgodnie z przyjętymi normami. Wykaz aktów prawnych poprzedza bibliografię. Właściwie został sporządzony wykaz źródeł elektronicznych ze wskazaniem nazw stron oraz nazw instytucji, do których one należą.

3. Ocena merytoryczna rozprawy/struktura pracy

Treść rozprawy zdecydowanie plasuje się w obszarze nauk o polityce. Struktura pracy jest spójna, logiczna, przejrzysta, stanowi odzwierciedlenie tematu pracy. Recenzowana dysertacja składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii. Wartość pracy podnoszą liczne wykresy, tabele i schematy obrazujące analizowany problem i stanowiące dopełnienie wniosków formułowanych przez Doktoranta. Praca ma charakter deskryptywno-analityczny, z akcentem na ten drugi człon. Podkreślić należy przemyślaną strukturę pracy oraz słuszny podział Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na trzy perspektywy finansowe:

2004-2006, 2007-2013 oraz 2014-2020. W pracy analizie poddano właściwe programy – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój i Program Operacyjny Województwa Lubelskiego. W pracy nie został pominięty komponent regionalny. W dysertacji zastosowano prawidłową terminologię, odpowiednie nazewnictwo, co świadczy o dużym rozeznaniu Doktoranta w badanym obszarze.

Wstęp zawiera wszystkie elementy zwyczajowo wymagane w tej części rozprawy. W rozdziale pierwszym wyczerpująco przedstawia On siatkę pojęciową, którą posługuje się w swojej pracy. Wskazuje różnice pomiędzy polityką socjalną i polityką społeczną. Wyczerpująco omawia politykę rynku pracy, właściwie definiuje pojęcie bezrobocia oraz aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy. Na s. 35-36 prawidłowo definiuje aktywizację zawodową, w tym osób biernych zawodowo. Wyczerpująco omawia pojęcie i rodzaje osób bezrobotnych. Brakuje szerszej analizy osób biernych zawodowo. Szeroko omówiony jest system aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy.

W rozdziale drugim przedstawiono pierwszą perspektywę finansową UE, którą objęto Polskę w latach 2004-2006. Porównano dane statystyczne z 2004 r., kiedy Polska przystąpiła do UE z danymi na koniec perspektywy finansowej w 2007 r. Zbadano także założenia polityki spójności UE w latach 2004-2006 w odniesieniu do funduszy przyznanych Polsce. Szczegółowo przeanalizowano cele i założenia dwóch programów operacyjnych współfinansowanych w ramach EFS – Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich i Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego. Wydaje się, że zbyt krótko omówiono podrozdział 1 analizujący uwarunkowania sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim. Zabrakło też szczegółowej analizy, ile było osób nieaktywnych zawodowo w badanym okresie, a ile jest obecnie. Wynika to zapewne z przyjętego podziału pracy na trzy perspektywy finansowe. Co prawda Doktorant pisze o stopie bezrobocia, ale nie podaje analizy statystyk odnoszących się do osób nieaktywnych. Doktorant rozważania swoje kończy trafną konkluzją, że pomimo wdrożenia programów operacyjnych,

województwo lubelskie pozostało najuboższym województwem w Polsce, a spadek bezrobocia odbywał się dużo wolniej w porównaniu do pozostałych obszarów Polski.

W rozdziale trzecim Doktorant analizie poddaje wpływ Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na aktywizację zawodową w województwie lubelskim w drugiej perspektywie finansowej, tj. w latach 2007-2013. Trafnie dowodzi, opierając się na obszernych danych statystycznych, że województwo lubelskie nadal plasowało się na ostatnich lokatach biorąc pod uwagę wskaźnik PKB na mieszkańca. Dostrzegł równocześnie niewielką poprawę w odniesieniu do spadku stopy bezrobocia i przeciętnego wynagrodzenia. Szeroko omówił wydatkowanie środków EFS w drugiej perspektywie finansowej, kończąc wnioskiem, że w województwie lubelskim poprawa sytuacji na rynku pracy postępowała najmniej efektywnie. Wsparcie województwa lubelskiego programami w drugiej perspektywie finansowej ocenił pozytywnie, ale wskazał równocześnie fakt nieporadzenia z ubóstwem i ukrytym bezrobociem na wsi.

Rozdział czwarty zawiera obszerny materiał poświęcony programom operacyjnym w trzeciej perspektywie finansowej (2014-2020) i ich wpływom na aktywizację zawodową w województwie lubelskim w latach 2014-2020. Na podstawie zebranych danych Doktorant pisze o spadku stopy bezrobocia zarówno w Polsce, jak i województwie lubelskim. Podaje nieco uproszczony powód tego stanu rzeczy, wskazując na dobrą koniunkturę gospodarczą jako główny czynnik. Niemniej w dalszych zdaniach wskazuje na szersze spektrum mechanizmów związanych ze zjawiskiem spadku stopy bezrobocia.

W rozdziale piątym omówił aktywizację zawodową w ramach EFS opierając się na badaniach własnych. Jest to bardzo wartościowy rozdział, dokumentujący ogrom pracy włożony przez Doktoranta, który dokonał analizy wyników kontroli Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w latach 2015-2018. Ponadto Doktorant przygotował kwestionariusze ankiet, a badaniami ankietowymi objął 216 uczestników projektów realizowanych w latach 2015-2018. Wnioski pokontrolne są rzetelne i wynikają z analizy kwestionariuszy ankietowych. Przedstawił interesującą analizę wyników pokontrolnych, w tym niską ocenę efektywności szkoleń przez uczestników.

Zwraca uwagę niski poziom doradztwa zawodowego podnoszony przez uczestników.

Konkludując, praca ma bardzo dobrą strukturę. Wywód jest zdyscyplinowany i ukierunkowany na osiągnięcie jej zasadniczych celów badawczych. Zachowano odpowiednie proporcje pomiędzy poszczególnymi rozdziałami oraz podrozdziałami. W pracy zgromadzono i uporządkowano rozległy materiał dotyczący EFS w aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy w województwie lubelskim. Jest to solidne opracowanie naukowe. Praca napisana jest na wysokim poziomie naukowym. Z zadowoleniem odnotowuję rozwinięty komentarz do przytoczonych w pracy danych statystycznych. Pod względem formalnym dysertacja w zasadzie nie budzi zastrzeżeń. Język pracy jest poprawny. Występują drobne błędy interpunkcyjne i stylistyczne. W wykazie skrótów przytrafiły się dwa powtórzenia (PO KL, s. 7, PO WER, s. 8). Niewłaściwie cytowane są rozporządzenia (np. s. 17 2, 213, 253-256). Są to drobne mankamenty, które w żaden sposób nie rzutują na wysoką jakość recenzowanej pracy i sformułowane w niej wnioski, które są nie tylko prawidłowe i pogłębione, ale również prowokują do dyskusji. Mając powyższe na względzie, warto byłoby poznać pogląd Doktoranta wobec dwóch kwestii (będących równocześnie pytaniami adresowanymi do Niego):

1/ W zakończeniu Autor pisze: „(...) Jednocześnie jednak wydatkowanie środków europejskich jest nadal ściśle związane z krajowym systemem aktywizacji zawodowej, który determinuje między innymi rodzaje udzielonego wsparcia. Istnieją zatem pewne możliwości zwiększenia efektywności działań EFS poprzez stosowanie instrumentów wsparcia innych niż finansowane ze środków krajowych, a jednocześnie w stosunku do nich komplementarnych” (s. 407). Czy Doktorant mógłby wskazać (zaproponować) te instrumenty, które skutecznie wspierałyby aktywizację zawodową?

2/ na s. 410 zasadnie pisze, że „należy tworzyć odpowiednie warunki dla migracji międzyregionalnej dla osób poszukujących pracy. Obecnie środki oferowane w ramach bonu na zasiedlenie są w tym zakresie niewystarczające, poza tym dobrym rozwiązaniem byłoby także wsparcie organizacyjne w

zmianie miejsca zamieszkania”. Czy Doktorant widzi konkretne rozwiązania dla możliwości migracji regionalnej?

4. Konkluzja

Autor podjął mało rozpoznany na gruncie polskiej literatury naukowej temat. Dokonał weryfikacji materiału, jego uporządkowania i analizy, przyczyniając się w ten sposób do postępu w tym obszarze wiedzy politologicznej.

Konkludując, należy podkreślić, że praca doktorska mgr Michała Koralewskiego jest opracowaniem wartościowym merytorycznie, ma charakter nowatorski, wnosi wkład w badania nad problematyką wykorzystania Europejskiego Funduszu Społecznego w aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy w województwie lubelskim. Jest to opracowanie, które w sposób wartościowy uzupełnia dorobek nauki w przedmiotowym zakresie. Uważam, że rozprawa Pana mgr. Michała Koralewskiego spełnia ustawowe wymogi zawarte w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2017, poz. 1789 ze zm.) w zw. z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1669 ze zm.). Wnoszę o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie mgra Michała Koralewskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Elżbieta Kuźlewska